

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra kulturních a náboženských studií

obor Transkulturní komunikace

Tradice Vietnamské menšiny v České republice napříč generacemi

Bakalářská práce

Autor: Matěj Tóth

Studijním program: B6107 Transkulturní komunikace

Studijní obor: Transkulturní komunikace

Vedoucí práce: Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Matěj Tóth

Studium: P18P0924

Studijní program: B6107 Humanitní studia

Studijní obor: Transkulturní komunikace

Název bakalářské práce: Tradice vietnamské menšiny v České republice napříč generacemi

Název bakalářské práce Traditions of vietnamese minority in Czech republic across generations
AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato bakalářská práce se bude zabývat intergeneračními rozdíly vietnamské menšiny ve vztahu k tradicím. Dosavadní sociálně-vědní výzkumy uvažovaly o udržování tradic u starší generace vietnamské menšiny, zatímco mladší generace je již podle mnohých autorů ovlivněna vyrůstáním v českém prostředí a odlišnou sociálně-kulturní identifikací. Cílem bakalářské práce tak bude analyzovat, jak jsou tradice transferovány ze starší generace na mladší a zda jsou tyto tradice udržované. V práci bude použit kvalitativní výzkum a polostrukturovaný rozhovor, ale také kvantitativní výzkum s nestandardizovaným dotazníkovým šetřením.

BARŠA, Pavel - BARŠOVÁ, Andrea. Od multikulturalismu k občanské integraci. Změny v západoevropských politikách integrace přistěhovalců. Sociální studia 2 (1): 49-66, 2005.

BROUČEK, Stanislav. Český pohled na Vietnamce. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003.

ČERNÍK, Jan et al. S vietnamskými dětmi na českých školách. Praha: Nakladatelství H&H Vyšehradská s. r.o., 2006.

FREIDINGEROVÁ, Tereza. Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační strategie. Praha: Sociologické nakladatelství, 2014.

VAN TUBERGEN, Frank. Immigrant Integration A Cross-National Study. New York: LFB Scholarly Publishing LLC, 2006.

Garantující pracoviště: Katedra kulturních a náboženských studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.

Oponent: Mgr. Veronika Halamová

Datum zadání závěrečné práce: 29.3.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením bakalářské práce a uvedl jsem všechny použité zdroje.

V Chomutově dne 1.7.2021

Anotace

Tóth Matěj, *Tradice vietnamské menšiny v České republice napříč generacemi*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 47 s. Bakalářská práce.

Klíčová slova: Vietnamská komunita, tradice, generace, migrace

Tato bakalářská práce se bude zabývat intergeneračními rozdíly vietnamské menšiny ve vztahu k tradicím. Dosavadní sociálně-vědní výzkumy uvažovaly o udržování tradic u starší generace vietnamské menšiny, zatímco mladší generace je již podle mnohých autorů ovlivněna vyrůstáním v českém prostředí a odlišnou sociálně-kulturní identifikací. Cílem bakalářské práce tak bude analyzovat, jak jsou tradice transferovány ze starší generace na mladší a zda jsou tyto tradice udržovány. V práci bude použit kvalitativní výzkum a polostrukturovaný rozhovor, ale také kvantitativní výzkum s nestandardizovaným dotazníkovým šetřením.

Abstract

Tóth Matěj, *Traditions of vietnamese minority in Czech republic across generations*.
Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. 47 pp.
Bachelor Degree Thesis.

Keywords: Vietnamese community, traditions, generations, migration

This bachelor degree thesis is about transgenerational differences of vietnamese minority in relation to traditions. So far, existing social science researches have been talking about keeping traditions of older generations of vietnamese minority. According to some authors, younger generation is however influenced by growing up in czech environment and by different social cultural identification. Goal of this thesis is to analyse how vietnamese traditions are transferred from the older generation onto the younger generation and how they are maintained. There is quality research used in this bachelors degree thesis as well as quantity research.

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Luďku Jirkovi, Ph.D. za jeho odborné vedení, profesionální rady a věnovaný čas. Dále bych chtěl poděkovat všem vietnamským participantům za jejich ochotu při prováděném výzkumu a poskytnutí jejich osobních názorů a postojů na danou problematiku.

Obsah

Úvod.....	8
1. Teoretická část.....	11
1.1. Vztah práce s transkulturní komunikací.....	11
1.2. Pojem migrant a migrace	14
1.3. Migrace z Vietnamu do širého světa.....	15
1.4. První kontakt s Vietnamem.....	15
1.5. Migrace před rokem 1989 do Československa.....	16
1.6. Migrace po roce 1989	17
1.7. Vietnamská kultura a tradice.....	18
1.8. Integrace Vietnamců a její vliv na proměnu tradic a svátků.....	20
1.9. Proměna vietnamských svátků v České republice.....	23
1.10. Závěr teoretické části.....	23
2. Praktická část.....	25
2.1. Rozlišení kvalitativního a kvantitativního výzkumu	25
2.2. Cíl výzkumu	26
2.3. Použité výzkumné metody	26
2.4. Výzkumný vzorek.....	27
2.5. Výzkumné otázky v rozhovoru a v dotazníkovém šetření.....	29
2.6. Etika výzkumu.....	30
2.7. Limity a kvalita výzkumu	30
2.8. Vyhodnocení dotazníkového šetření.....	31
2.9. Rozhovory s vietnamskými občany.....	36
2.10. Shrnutí praktické části	41
3. Závěr	43
4. Literatura	45
4.1. Online zdroje	47

Úvod

Vietnamská minorita se v České republice pohybuje už přes půl století a v naší společnosti, která je často poněkud bohubilbě označována za xenofobní, je obecně dobře přijímaná. Český statistický úřad (ČSÚ) uvádí k 31.12.2019 celkem 61 952 Vietnamců na území České republiky, a po Ukrajincích a Slovácích se tak jedná o nejpočetnější minoritu žijící v této zemi.¹ Vietnamská migrace do České republiky má dlouhodobou tradici a mezi prvními, kteří přiletěli a usídlili se na území tehdejší Československé socialistické republiky, byli váleční sirotci ubytovaní v chrastavském dětském domově.

Z pohledu majority byli Vietnamci nazíráni jako slabší a chudší jedinci, kterým bylo potřeba podat pomocnou ruku. Za půl století se pohled na Vietnamce změnil a česká majorita vychází s vietnamskou minoritou relativně dobře. V mnoha ohledech se vietnamští sousedi dávají za příklad jiným etnickým nebo národnostním menšinám, avšak stále je na čem pracovat. Můžeme říci, že nejde o soužití zcela harmonické nebo symbiotické, ale spíše o spolupůsobení ve společném prostoru s prvky vzájemné tolerance. Mladá generace Vietnamců se pak již nachází na rozcestí a právě proto bude subjektem pro tuto práci. Mladá generace je ovlivněna dvěma zcela odlišnými kulturními zázemími, od kterých se odvíjí každodenní jednání, ať už jde o jazyk, normy, hodnoty, anebo právě tradice, o které se tato práce bude zajímat.

Cílem práce je zmapovat tradice v jednotlivých vietnamských rodinách a analyzovat jejich vnímání, význam, udržování, zachovávání a promítání do životů mladých lidí, kteří se již narodili v České republice, ale jsou ovlivněni starší generací svých rodičů. Práce se tak bude snažit vysvětlit tuto problematiku u tzv. „banánových dětí.“ Není totiž žádným tajemstvím, že se v mnoha případech cítí být „odstrčené“ od své mateřské kultury proto, že je tak moc vzdálená od kultury naší (a naopak). Navzdory tomu není dané téma u nás dostatečně prozkoumáno, a tak je nutné ho objasnit a opřít o fakta získaná kvalitativním (metodou polostrukturovaného rozhovoru), ale také kvantitativním výzkumem

¹ Český statistický úřad, Cizinci podle kategorií pobytu a státního občanství k 31.12. [online]. Praha [cit. 10.2.2021]. Dostupné z [Výstupní objekt VDB \(czso.cz\)](https://www.czso.cz)

(metodou nestandardizovaného dotazníkového šetření). Zdánlivý nedostatek informací byl také mou prvotní inspirací pro tuto práci. Navíc žiji ve městě, kde je vietnamská komunita poměrně veliká, ale přesto působí uzavřeným dojmem. Práce je založena na perspektivě transkulturní komunikace a chtěl bych, aby tato práce pomohla ke zlepšení podmínek nejen vietnamské minority, ale i všech minorit na území České republiky. Je ale také třeba si v úvodu definovat pojmy „tradice“ a „svátek.“ Jaroslava Krupková definuje tradici takto: „*Tradice je specifická vlastnost, kterou jevy, věci, prostředky, struktury (...) tvořící subsystém kulturního dědictví každého soudobého systému kultury nabývají tím, že jsou ve vědomí soudobé generace hodnoceny a uchovávány jako jevy, které už existovaly v minulosti buď vlastní společenské skupiny, nebo společnosti vůbec a které jako takové tvoří z hlediska obecné teorie kultury v subsystému kulturního dědictví kategorii tradice.*“² Svátky pak můžeme chápat jako konkrétní dny, se kterými se mohou vázat určité tradice, ale také jako dny, které připomínají historické události a nemají tak oporu v tradicích.

Na tomto místě si lze uvést krátkou historii a politickou situaci Vietnamu, protože oba aspekty nejsou stěžejním tématem této bakalářské práce, ačkoliv se jich v mnoha ohledech dotýká. Vietnamská historie je plná válečných konfliktů a útlaku od okolních států, případně od kolonizátorů. Vietnamská socialistická republika není demokratickou zemí a není zde zachovávána politická pluralita. Politická strana je pouze jedna, ačkoliv aspekty vietnamské ekonomiky jsou značně kapitalistické. Od roku 1977 je Vietnamská socialistická republika členem OSN a od roku 1978 byl členem Rady vzájemné hospodářské pomoci, která však již zanikla.³

Komunistická strana Vietnamu postupem času vydala několik reforem, které umožnily rozvoj globálního vlivu a započala tak s integrací Vietnamu do světové ekonomického řádu. Významným odvětvím ve Vietnamu je zemědělství. Země je světovým lídrem v produkci pepře a je významným vývozcem rýže, čaje, kávy a krevet. Jde také o turistický ráj, protože země každým rokem láká více a více turistů. Vietnamská příroda je velmi pozoruhodná a jedná se o zemi s vysokou biodiverzitou, kde žije až 16% všech žijících druhů zvířat a rostlin. Z tohoto

² KRUPKOVÁ, J. (1991). *Tradice a etnografie: K úloze tradice ve vývoji kultury*. Praha: Karolinum

³ VORONIN, A. S., (1980). *Dnešní Vietnam*. Praha: Svoboda.

kontextu je patrné, že se jedná o zemi, která se dostala z několika velkých a devastujících válečných konfliktů na práh ekonomického rozvoje a to i za pomoci migrační zkušenosti s Českou republikou, respektive s Československou socialistickou republikou. Dnes žije ve Vietnamské socialistické republice žije téměř 100 000 000 obyvatel a je jednou z nejrychleji rostoucích světových ekonomik.

1. Teoretická část

1.1. Vztah práce s transkulturní komunikací

Tato kapitola rozebírá vztah bakalářské práce k oboru Transkulturní komunikace. Považuji tuto kapitolu za důležitou, protože Transkulturní komunikace je unikátní obor, který se pohybuje napříč různými společenskovědními a humanitními disciplínami a nakonec se setkává v určitém bodě. Výskyt tohoto oboru je spíše častější na západ od hranic České republiky, ale myslím, že jeho šíření bude u nás pokračovat a to vzhledem k jeho zvyšující se aktuálnosti.

Setkání práce s transkulturalitou je patrné na první pohled, ale nejprve je důležité si definovat samotný pojem transkulturalita. Můžeme ho chápat jako dialog navzdory kultuře, tedy dialog, který probíhá i přes odlišnosti, které vznikají mezi lidmi v procesu enkulturace.⁴ V praxi se s tímto dialogem můžeme setkávat denně, protože se svět globalizuje opravdu velmi rychlým tempem a vytváří tak podloží pro vzájemný dialog. V České republice k setkávání nedochází pouze s Vietnamci, protože různých etnických nebo národnostních skupin je zde nespočet, a to i díky historii země. Například první zprávy o Romech se datují již k roku 1400, ačkoliv vztah k Romům nebyl vždy bezstarostný. O více než 300 let později po prvních zmínkách se rozhodla Marie Terezie vydat zákon, který Romům přikazoval práci v zemědělství a pod trestem ranami holí nesměli mluvit romsky. O dalších 166 let později byl „demokratickou“ První republikou vydán zákon, který Romům zakazoval kočovat a tábořit ve větších skupinách nebo vlastnit zbraně a Romové se tak ocitli pod neustálým policejním dohledem.⁵ Nyní je samozřejmě situace okolo Romů zcela odlišná, ale ve spoustě případů žijí v odloučených lokalitách a bývá pro ně obtížné nejen samotné začlenění do společnosti, ale také pořídit si základní spotřební zboží, sehnat práci nebo si sehnat byt. Je to další důkaz toho, že je potřeba transkulturního dialogu, aby se zlepšovaly podmínky všech vzájemně se stýkajících kultur. Nejpočetnější menšinou, která v České republice žije, jsou Ukrajinci. Je obecně známé, že je to především kvůli ekonomické situaci na Ukrajině, ale jejich platové a profesní podmínky nejsou příliš uspokojivé, ačkoliv se jejich situace postupem času zlepšuje.⁶

⁴ SOKOLÍČKOVÁ, Z (2014). *Výzvy pro transkulturní komunikaci*. Ostrava: Moravapress.

⁵ ŘÍČAN, P (1998). *S Romy žít budeme – jde o to jak*. Praha: Portál.

⁶ MKA. Ukrajínští lékaři v Česku pracují i bez zkoušek, komorám to vadí. [online] Dostupné z [Ukrajínští lékaři v Česku pracují i bez zkoušek, komorám to vadí — ČT24 — Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](https://www.ceskatelevize.cz/ct24/cesko/ukrajinsti-lekari-v-cesku-pracuji-i-bez-zkousek-komoram-to-vadi) [cit.2021-2-12].

Kvůli tomu se na ně Češi dívají „přezíravě.“ Je to jen další důkaz nutnosti hledat transkulturní rozměr ve společnosti a toho se bude týkat také má práce o vietnamské menšině.

Často dochází k zaměňování pojmu transkulturalita s pojmem multikulturalismus. Ten ovšem vyjadřuje skupinové tendence a to může vést k radikalizování odstředivých tendencí.⁷ Multikulturalismus tak různé odlišnosti přijímá, ale na rozdíl od transkulturality nevede k dialogu, protože udržuje skupinové identity. Pojem multikulturalismus se těšil zájmu v Severní Americe, respektive západní Evropě a dělo se tak díky menšinám, ať už etnickým, rasovým nebo sexuálním. Na příkladu těchto menšin je právě možné poukázat na rozdíl mezi multikulturalismem a transkulturalitou. Transkulturalita předpokládá individuální a občanská práva jedinců a snaží se pracovat na zlepšení a zrovnoprávnění životních podmínek všech občanů. Jednou ze zemí, která považovala multikulturalismus za samozřejmý, bylo Nizozemí, kam po válce migrovaly statisíce lidí z bývalých holandských kolonií. To bylo spojené i s náborem pracovních sil, takže do Nizozemí přicházeli lidé z Itálie, Španělska, Turecka nebo Maroka. Koncem 70. let začínaly být tyto menšiny považovány za problém a vláda musela reagovat. Vzala v úvahu „historické zkušenosti“ dělníků a ti měli mít nezadatelná pracovní práva, stejně jako přistěhovalci, kteří měli svá skupinová práva.⁸ Znamenalo to, že se mohli přistěhovalcké děti učit ve svém vlastním jazyce a muslimové mohli zakládat vlastní školy a to v rámci utváření a reprodukce skupinových identit. To ale znamenalo, že v praxi docházelo k ještě větší segregaci.

Pokud jde o vietnamskou menšinu v České republice, tak podmínky jejich migrace do cílové země jsou zcela odlišné než v případě Nizozemska a naplno se jim práce věnuje v nadcházející kapitole. V úvodu práce je ale naznačeno, že jde o komunitu uzavřenou a že nedochází k silným kontaktům mezi Čechy s Vietnamci. Důležité je však zmínit, že v tomto ohledu se bavíme spíše o starší generaci vietnamských prvních migrantů, kteří se narodili ve Vietnamu před odjezdem do České republiky. Při příjezdu pak zažívali velký kulturní šok, který nelze zvládnout bez intenzivního styku s druhou kulturou. Tento styk je opravdu obtížný, když vezmeme v úvahu velikou jazykovou propast a velký rozdíl mezi

⁷ BURDA, F (2016). *Za hranice kultur*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

⁸ BARŠA, P. & BARŠOVÁ, A. (2005) *Od multikulturalismu k občanské integraci. Změny v západoevropských politikách integrace přistěhovalců*. Sociální studia 2 (1): 49-66.

oběma kulturami.⁹ Vytváří se tak mezera, která nahrává vzniku stereotypů a předsudků a větší procento Vietnamců se tak může setkat i s rasismem. Situace druhé generace Vietnamců je však v mnohém jiná.

V pátém semestru studia transkulturní komunikace jsem dělal v rámci předmětu interkulturní psychologie dvě dotazníková šetření s vietnamskou minoritou nastiňující tuto problematiku a 60% respondentů uvedlo, že se setkalo s pokřiky, vulgarismy a s jinými projevy rasismu. Také jsem se však setkal s odpověďmi, které tvrdily, že rasistického vystupování ubývá. To je také důležitý prvek, který může transkulturní komunikace řešit. V mých očích se však dokáže utvářet i stinná stránka české politiky a majority a na příkladu tzv. migrační krize, během které přijala Evropská unie v roce 2015 až 1 255 640 uprchlíků, ale Česká republika z tohoto čísla přijala pouze 1235 osob, tedy jen 0,1% celkové populace v České republice.¹⁰ I přes toto minimální číslo se česká společnost „obrátila“ a vyjadřovala nesouhlas s přijetím sebemenšího počtu uprchlíků a to kvůli artikulovanému strachu. Tato xenofobie (strach z cizího) je něco, s čím může transkulturní komunikace krásně pracovat a česká společnost je v tomto případě ideální subjekt pro výzkum. V neustále globalizujícím se světě je důležité kulturní rozdíly nejen přijmout, ale naučit se s nimi žít a pracovat, jinak nelze „držet krok“ se zbytkem světa. Samozřejmě existují různé programy na prevenci proti rasismu a xenofobii, které se učí na základních školách, ale ty nejsou tak rozšířené a ani tak efektivní, jak by měly být. Transkulturní komunikace tak má co dát české společnosti.

Transkulturní komunikace pracuje také s jednou podstatnou složkou společnou pro minoritu a majoritu, kterým jsou tradice. Ty jsou také podstatným bodem této práce. Tradice vyžadují respekt, a pokud jde o tradice vietnamské minority, tak je zásadní „*tet*“, tedy Nový rok. Rodiče své potomky také vedou k respektování starších jedinců a k úctě k vlasti. Jejich respekt pro starší jedince je takový, že například péče o nemocné a staré příbuzné je samozřejmostí a ne „dobrou vůlí.“ Důležitý poznatek ale je také ten, že jde o péči pouze o vlastní rodiče, nikoliv o péči o rodiče partnerů nebo o péči o vzdálené příbuzné.¹¹ I proto – že tradice jsou zajímavé a podnětné - si tato práce dává za úkol

⁹ ŠIŠKOVÁ, T. (2001) *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál.

¹⁰ Asylum in the EU Member States [online] Eurostat [cit. 2021-02-13] Dostupné z: [Total population in the European Union is expected to increase of an additional 11 million during the first quarter of the two](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1) (europa.eu)

¹¹ DONOVAN R. & WILLIAMS A.M. (2015). Care-giving as a Canadian-Vietnamese tradition. *Health Soc Care Community* 23 (1): 79-87.

vietnamské tradice zmapovat a to v kontextu mladé generace Vietnamců, tzv. „banánových dětí“, kteří se nacházejí na rozcestí dvou kultur. Toto rozcestí může vést i k tomu, že se mladí Vietnamci cítí být nepochopení nebo odloučení. V širším kontextu můžeme uvést, že se nejedná pouze o problém tzv. banánových dětí, ale všech menšin v České republice. Naše společnost si zkrátka musí najít cestu ke kulturnímu dialogu, což vidím jako jeden z hlavních úkolů a poslání transkulturní komunikace.

1.2. Pojem migrant a migrace

Na začátku této kapitoly je potřeba definovat pojmy „migrant“ a „migrace“, protože oba mají v dnešním globalizovaném světě velkou roli. Podle definice OSN je migrantem osoba, která žije po dobu alespoň jednoho roku mimo svůj domov. Migrace se pak dá rozdělit na základě směru pohybu, zda-li se člověk z daného státu vystěhovává (emigrace) nebo přistěhovává (imigrace).¹² Migraci z Vietnamu můžeme ve většině případů chápat jako migraci ekonomickou. Ta vzniká v důsledku nerovnováhy mezi poptávkou a nabídkou na pracovním trhu. Rozlišujeme dva faktory, push a pull faktor. Push faktor lze chápat jako situaci, která migranty vytlačí z jejich domovů za prací a pull faktor naopak lze chápat jako situaci, kdy nouze migranty nutí k přijetí práce v nové lokalitě za mzdu, která je nižší, než je mzda domácích pracujících. Na úvod této kapitoly se však nebudeme obecně věnovat historii migrace jako takové, ale zaměříme se na vietnamskou migraci. Nejprve si uvedeme historický kontext mezi českými zeměmi a Vietnamem, poté se budeme věnovat migraci z Vietnamu v celosvětovém kontextu a nakonec si ozřejmíme přímo migraci z Vietnamu do Československa, respektive do České republiky.

¹² ŠTICA P. (2014). *Etika a migrace: vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky*. Ostrava: Moravapress.

1.3. Migrace z Vietnamu do širého světa

Práce se bude zabývat migrací Vietnamců do Československa, respektive do České republiky, ale nejprve je potřeba krátce popsat migraci z Vietnamu po celém světě. Je všeobecně známé, že ve Vietnamu probíhala v letech 1964 až 1975 válka se Spojenými státy americkými. Ta skončila vítězstvím vietnamského komunistického severu, který bojoval proti jižní části země po boku se Spojenými státy, a vyžádala si přes milion a čtvrt obětí. Zároveň vyhnala ze země spoustu obyvatel a v první vlně šlo o jihovietnamské elity, které opustily zemi po příchodu severovietnamských vojsk do Saigonu. Byli to političtí utečenci, vysoce postavený armádní personál a osoby, které byly nějak napojené na západní svět. Celkem 125 000 lidí tak odjelo do Spojených států amerických, Kanady a částečně také do Francie.¹³ V Kalifornii se po této evakuaci zrodila největší vietnamská komunita mimo Vietnam, přezdívá se jí Little Saigon a nyní zde žije kolem 190 000 obyvatel.¹⁴ Nejsilnější ale byla druhá vlna, kdy zemi opustilo 650 000 lidí. Šlo především o zemědělce s minimálním vzděláním, ale také o etnické Číňany, kteří byli ve Vietnamu perzekuováni nebo vězněni. Uprchlíci opouštěli zemi na rybářských lodích a utíkali do Thajska, Filipín nebo Indonésie, ale někteří dopluli i do Brazílie, Řecka nebo třeba do Pobřeží Slonoviny. Chudší země, do kterých uprchlíci mířili, odmítaly uprchlíky přijmout. Vietnamské utečence si tak musela rozdělit Francie, Německo, USA, Kanada a Austrálie. Nápor migrantů byl tak velký, že i v roce 1992 byly tisíce obyvatel stále v uprchlických táborech a v zemích, které jim poskytly pouze dočasnou ochranu.³ Tyto migrační proudy jsou spojené s nečeským prostředím, dále se ovšem zaměříme na migraci do Československa, respektive do České republiky.

1.4. První kontakt s Vietnamem

Historický kontext hovoří poměrně jasně - první skupina sirotků přišla do tehdejší Československé socialistické republiky (ČSR) v roce 1956, tedy šest let poté, co ČSR uznala Vietnam jako samostatný a nezávislý stát. Vietnamem totiž zmítala v letech 1946-1954 válka mezi kolonizátory z Francie a vojsky Vietnamské lidové republiky vedené Ho

¹³ FREIDINGEROVÁ T. (2014). *Vietnamci v Česku a ve světě*. Praga: SLON.

¹⁴ Little Saigon, Orange County (2021) [online]. *Wikipedia*. [cit.2021-2-18]. Dostupné z: [Little Saigon, Orange County - Wikipedia](#)

Či Minem. Ovšem nebyl to první kontakt naší kultury s touto východoasijskou kulturou. K prvnímu kontaktu došlo v rámci působení Oldřicha Čecha z Pordenone, který se narodil ve druhé polovině 13. století (uvádí se rok 1265 nebo rok 1286) a který v raném věku vstoupil do františkánského řádu v Italském Udine. Mezi lety 1314 až 1318 se vydal na poznávací cestu po východní Asii, a ačkoliv se jeho cestopis nedochoval, byla v něm uvedena i kapitola věnovaná území dnešního Vietnamu. První dochovanou zmínkou v česky psané literatuře je od Václava Matěje Krameria v knize, která se zabývá Čínou a jejím okolím.¹⁵

1.5. Migrace před rokem 1989 do Československa

Pro tuto bakalářskou práci je však důležitá migrace z Vietnamu, tentokrát již z komunistické „severní“ části, do Československa. Diplomatické vztahy obou zemí začaly 2. února 1950, kdy se Československá socialistická republika stala čtvrtou zemí po Mongolsku, Číně a Sovětském svazu, která s tehdejší Vietnamskou demokratickou republikou začala spolupracovat. Československo se aktivně snažilo pomoci Vietnamu překonat krizi¹⁶ a první příchozí byli již zmiňovaní sirotci z roku 1956. Je tak patrné, že vietnamská migrace do Československa má již šedesátipětiletou historii. V roce 1956 pak byla mezi státy podepsána dohoda o vědecko-technické spolupráci, na jejímž základě začali přicházet první praktikanti a pracovníci za účelem zvyšování kvalifikace. Tito jedinci se uplatnili především ve strojírenství a v lehkém průmyslu. O deset let později, v roce 1966, požádala Vietnamská republika o přijetí dalších dělníků na výškolení do strojírenství, chemického průmyslu a do sklářství. Během dalších let bylo podepisováno mnoho dalších dohod, na jejichž základě přijížděly další tisíce pracovníků a praktikantů z Vietnamu. V roce 1980 navštívil Vietnam československý prezident Gustáv Husák a byla tak dohodnuta další spolupráce. Československo v té době strádalo na mnoha pracovních postech, a tak je doplňovalo zahraničními pracovními silami. K roku 1981 tak bylo v Československu až 30 000 vietnamských občanů, z nichž dvě třetiny pracovaly

¹⁵ HLAVATÁ L., IČO J., a kol. (2018) *Dějiny Vietnamu*. Praha: NLN.

¹⁶ ČERNÍK J., PECHOVÁ E., a kol. (2006). *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: H&H Vyšehradská.

v dělnických profesích. Během komunistického režimu v Československu měla migrace diametrálně odlišný průběh, než jak ho známe po roce 1989. Byla vysoce (a státem) organizovaná, vietnamští migranti byli školení před odletem do Československa o místním životním stylu a během pobytu se vyskytovali pod drobnohledem. Nedochozelo tak k integraci do československé společnosti.

1.6. Migrace po roce 1989

Po pádu komunistického režimu v Československu byla mezistátní spolupráce přerušena a Československo finančně vyrovnalo své nesplněné závazky vůči Vietnamu.⁹ Situace se pro vietnamské občany zkomplikovala, protože si vietnamští migranti museli vybrat mezi návratem do země a přizpůsobením se nové situaci. Vietnamští migranti ovšem do České republiky přicházeli i po sametové revoluci a nejčastěji šlo o obchodníky a o podnikatele, kteří přijeli na základě doporučení příbuzných.¹⁷ Tito jedinci úspěšně zaplnili mezeru na trhu, ve kterém byl nedostatek levného a moderního oblečení. Nejvíce se jejich komunita soustředila ve větších městech jako je Praha, Brno nebo Ostrava a to právě kvůli podnikání. Vedle velkých měst se také soustředili nedaleko hranic, kde cílili na klienty z Německa a Rakouska. Hodně Vietnamců se do České republiky přistěhovalo také z Německa a to kvůli narůstající vietnamské komunitě u nás, ale také kvůli naplnění smlouvy mezi Vietnamem a tehdejší Německou demokratickou republikou. Tato smlouva spočívala v tom, že Vietnamci po obdržení finanční kompenzace opustí zemi. Od poloviny devadesátých let také můžeme mluvit o vzniku komunity v pravém slova smyslu, i proto, že Vietnamci měli styk s majoritou a nebyli izolovaní.

Z Vietnamu do České republiky přijížděli Vietnamci často s úmyslem krátkodobého pobytu, ovšem po určité době došlo k usazování a často je pak následovala z Vietnamu celá rodina.¹⁸ Trend narůstající migrace se „zadrhl“ mezi lety 1999 a 2000 a to v souvislosti se zákonem o pobytu cizinců, který zavedl mnoho restriktivních požadavků.³ V 90. letech 20. století se ale vietnamská komunita dále rozrůstala, protože pověst České republiky byla ve Vietnamu velmi dobrá. Kvůli jazykové bariéře často využívali tlumočnické agentury a ve školách měly vietnamské děti často asistenty či překladatele.

¹⁷ TOLLAROVÁ B., HRADEČNÁ M., a kol. (2013) *Jsme lidé jedné země*. Praha: Portál.

¹⁸ SCHEU H.C., ASLAN E., a kol. (2011). *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium.

V roce 2007 se také zvýšila poptávka po pracovní síle v českém průmyslu a v srpnu 2007 čítala vietnamská menšina už 45 964 osob. V srpnu 2008 se toto číslo zvedlo na 57 660, ovšem v tomto roce byla zavedena vstupní víza pro občany z Vietnamu a tím se migrace omezila. Další omezení přišlo v roce 2010, kdy došlo ke zpřísnění podmínek pro podávání žádostí o víza na českém konzulárním oddělení ve Vietnamu.³ To vše bylo ovlivněno také ekonomickou krizí z roku 2008. V roce 2014 se toto číslo zmenšilo na 56 609 obyvatel a k roku 2019 bylo v České republice registrováno 61 952 cizinců s vietnamským státním občanstvím. Můžeme tak sledovat mírný nárůst vietnamské imigrace. Postupně se také změnil životní styl vietnamské komunity, protože klasické tržnice nahradily vietnamské restaurace. Jídlo má ve vietnamské kultuře dominantní postavení a restaurace nabývají na popularitě i mezi majoritou. Vedle těchto restaurací také Vietnamci často podnikají v nehtových studiích, jejichž četnost a popularita se značně zvýšila.

1.7. Vietnamská kultura a tradice

Na první pohled se nám může zdát, že vietnamská komunita je hodně uzavřená. Určitě na to má vliv jejich vztah k rodině, protože rodinná pouta u Vietnamců jsou mnohem pevnější než v české rodině. Spoustu času tak tráví společně a tím pádem se může vytvářet dojem určité separovanosti. Mladší generace se však začleňuje do české společnosti mnohem snáze, než jak je tomu u generace starší, kteří jsou často prvními migranty z Vietnamu. Druhá generace si neprošla kulturním šokem, který byl již krátce nastíněný,¹⁹ ale zejména vyrůstala v jiných podmínkách. Když přijížděli první studenti do České republiky, byly pro ně kulturní rozdíly opravdu těžce zvládnutelné a tomuto faktu také nepřispěla skutečnost, že se komunistický režim nesnažil o sociální integraci. Tito migranti tak udržovali kontakty spíše jen s rodinou, kterou měli ve Vietnamu a které se snažili nakupovat a shánět předměty, které jim po návratu do Vietnamu zlepšili ekonomickou situaci. Vietnam, který se zotavoval z mnoha válek, trpěl totiž nezaměstnaností a chudobou a většinu peněz tak „spolykaly“ rodinné povinnosti. Obchodovalo se s Vietnamem i s importovaným nedostatkovým zbožím, což v té době byly walkmany, digitální hodinky či jiné módní předměty. Vietnamci se také hodně snažili

¹⁹ MURPHY R., (1989). *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: SLON.

přizpůsobit si prostředí sobě, a tak docházelo k přejmenování českých reálií. „Ka“ bylo označením pro Karlovy Vary, Kohoutí náměstí byla přezdívka Staroměstského náměstí a Koní náměstí byla přezdívka pro Václavské náměstí.²⁰ To vše se ovšem týká právě první generace vietnamských migrantů.

Spousta Vietnamců si po vzniku samostatné České republiky zřídila živnostenské listy a zakládala si již zmíněné obchody s levným textilem a drobnou elektronikou.²¹ Na tomto příkladu jde vidět, že se jedná o nesmírně pracovitou minoritu, která může české společnosti v mnoha věcech prospět. Při nahlížení na vietnamskou minoritu je však zásadní brát v úvahu, že se již skládá ze dvou generací, které jsou odlišné. To je ostatně předmětem praktické části této práce.

Tato kapitola se zabývá právě generačním rozdělením, tradicemi a kulturními vlivy. Kapitola se také bude zabývat českými tradicemi a porovná diametrální odlišnosti obou kultur. Krátce už byl popsán vztah Vietnamců k rodině, ale pojem tradice, který je krátce definovaný v úvodu, je obsáhlejší. Slovo tradice je používáno k těm kulturním aspektům, které zůstávají zachovány i v případě, že dochází ke změnám. Samotné slovo pochází z latiny, kde znamenalo „něco předaného.“ Ve chvílích, kdy se společnost delší dobu neproměňuje, tradice tvoří centrální bod dané společnosti. Pojem tradice se také zabýval Claude Levi-Strauss, který pojmenoval dva typy společností na tzv. „hot“ a „cold.“ První typ společnosti, tzv. „hot,“ označil jako společnost, která si uvědomuje vývoj a přicházející změny. Druhý typ společností pak označil jako společnost, která věří, že každá generace znovu vytváří minulost a čas dělí na sérii cyklů.²¹ Je tak zřejmé, že tradice mají zásadní vliv na každou společnost a pomáhají utvářet obraz společnosti jako celek. Pomáhají k zachování kontinuity, vnitřní soudržnosti dané kultury, mohou také pomoci k budování kulturního sebevědomí společnosti a poskytovat pocit sounáležitosti.²² To jsou všechno aspekty, které si ukážeme v praktické části. Může se zdát patrné, že tradice mohou být částečně narušené.

Na Vietnam a na místní kulturu měla spousta let největší vliv Čína, která určovala Vietnamcům konfucianistické hodnoty. Ačkoli je dnes Vietnam silně ateistickou zemí,

²⁰Martínková Š., (2010). *Vietnamská komunita v Praze*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy.

²¹*Museum Anthropology* 24(2/3):6-11. Copyright ©2001 American Anthropological Association

²²Glombíček, P. (2010). *Tradice a modernost- perspektivy dialogu*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity

aspekty konfucianismu najdeme v běžném životě většiny obyvatel dodnes. Konfucius se zabýval právě otázkou rodiny, kterou chápal jako základní a primární jednotku v životě člověka.²³ Byla pro něj přirozeným prostředím pro morální výchovu a jakýmsi mostem mezi společností a jednotlivcem. Toto chápání vštěpoval svým žákům a rozšířil jej po celé východní Asii.²⁴ Do Vietnamu se tak dostalo a uchovalo konfucianistické pojetí rodiny, respekt k hierarchii, řádu a pravidlům a důraz na vzdělání. V dnešní době je konfucianismus a s ním spojené tyto hodnoty ve Vietnamu nejsilnějším vlivem ze všech náboženských nauk a svůj vliv má i pro Vietnamce žijící v České republice.

1.8. Integrace Vietnamců a její vliv na proměnu tradic a svátků

Spousta tradičních a zaběhlých zvyklostí, tradic a svátků se postupně s integrací do České společnosti proměnila. Také se liší důvody, proč se tradice, které jsou ve Vietnamu zaběhlé, stále udržují. V České republice se starší generace snaží žít jako ve Vietnamu, což obnáší tradiční opečovávání domácího oltáře a ctění tradičních hodnot. Ovšem jejich děti se ocitají na pomyslném rozcestí dvou kultur, které jsou zcela odlišné. Neexistuje nějaká možnost volby, spíše se ocitají pod tlakem tvořeným jak majoritní českou společností, tak i tlakem tvořeným jejich rodiči, jejichž výchova je většinou striktní. Na děti je kladený velký tlak a to přímo na vzdělání a na studijní úspěchy.²⁵ Zároveň jsou již pod vlivem české společnosti. Můžeme tak pozorovat zcela odlišnou generaci, která se může rozcházet v hodnotách a životních názorech se svými rodiči. Jak už je v práci zmíněno, chápání rodiny vychází z konfucianismu a rodinné vazby jsou velmi pevné. Ve Vietnamu samotném například neexistují domovy pro seniory, rodiče se mohou spolehnout na pomoc svých potomků a je tak samozřejmá péče o své nejbližší. Bohužel se mi nepodařilo vyhledat statistiku, která by se zmiňovala o počtu Vietnamců v českých domovech pro seniory, ale bez pochyby by šlo o naprosto minimální číslo, protože rodiče vyžadují, aby se o ně staraly jejich děti. Jelikož jsou rodiče pracovní vytížení, děti často tráví dny s českými chůvami a večere je pak čas dne, kdy se celá rodina sejde.

²³ HUY Q. V. (2013) Acculturation and Intergenerational Relationships in Vietnamese American Families: The Role of Gender. *Asian American Journal of Psychology* 4 (2): 327-234.

²⁴ HOOBLER. M., HOOBLER D., (1997). *Konfucianismus*. Praha: NLN.

²⁵ BITTNEROVÁ, D. & MORAVCOVÁ, M. (2006) *Etnické komunity v české společnosti*. Praha: Ermat.

Jednou z tradic, která se „poevropštila“ nebo „počeštila“, jsou pohřby. Pohřbívání ve Vietnamu je velmi odlišné od našeho způsobu posledního rozloučení. Pohřby v České republice jsou jednorázové obřady, které jsou následovány smuteční hostinou a celý obřad tak zpravidla zabere jen jeden den. U vietnamské menšiny je tomu zcela jinak. Na základě rozhovoru s vedoucí chomutovské vietnamské restaurace, která se ve Vietnamu narodila, ale většinu svého života strávila v České republice, jsem si uvědomil, že pohřby ve Vietnamu probíhají nejméně po dobu dvou dní a hosté chodí k pozůstalým s obálkou s libovolnou částkou peněz (jako dar), který má pomoci s konáním obřadu. Dále se věří, že dalších čtyřicet devět dní bloudí duše zemřelého po lidském světě a až poté jej opustí. Po těchto čtyřiceti devíti dnech se koná další obřad, aby mohli pozůstalí doprovodit duši zemřelého do posmrtného světa. Vietnamci také slaví výročí úmrtí svých rodičů, které si každý rok připomínají. Je to velká událost, poněvadž se v jejich kultuře klade silný důraz na uctívání předků. Pořádají se hostiny v blízkém rodinném kruhu a jí se jídlo, které předtím bylo položeno na oltář jako oběť, se zapálenými vonnými tyčinkami. Hostina začíná teprve tehdy, když tyto vonné tyčinky vyhasnou. To znamená, že předci už dojedli a je čas na rodině. Po hostině se v mnoha rodinách hraje karty a kdo nejvíce vyhrává, je podle tradic ten nejoblíbenější a zesnulí předkové mu přejí štěstí. Podle mé informátorky však v České republice probíhají pohřby podobně jako tradiční české pohřby. Rodina si všechny tradice spojené s pohřbíváním provede v soukromí svého domova a poté se odeberou na hřbitov, kde vše probíhá na způsob českého pohřbívání. Jedná se tak o příklad, jak jsou tradiční vietnamské tradice ovlivněny českým prostředím.

Na příkladu svateb jde také vidět změna oproti tradičnímu způsobu svatek ve Vietnamu. Dříve svatba pro Vietnamky znamenala, že musí opustit svůj domov a přestěhovat se do domu svého muže a to je princip patrilokality,²⁶ ale v České republice se tento jev prakticky nevyskytuje a svatebčané se mohou i usazovat neolokálně. Najít můžeme i neshody rodičů s potomky, pokud jde o volbu partnera. V dnešní době se už vietnamská společnost více otevírá té naší, ovšem smíšených manželství je velmi málo a mnoho rodičů lpí na tom, aby si jejich potomci vzali vietnamského partnera. To se však často druhé generaci Vietnamců nelíbí.²⁷

²⁶ NGUYEN, B. (2018). Tradiční kultura: Svatební tradice Vietnamu [online]. *The Epoch Times*. [cit. 2021-3-13]. Dostupné z: [Tradiční kultura: Svatební tradice Vietnamu | Kulturní zajímavosti | Kultura | Zpravodajství \(epochtimes.cz\)](https://epochtimes.cz/tradici-kultura-svatebni-tradice-vietnamu-kulturni-zajimavosti-kultura-zpravodajstvi/)

²⁷ BROUČEK, S. (2003). *Český pohled na Vietnamce (mediální obraz Vietnamu, Vietnamců a vietnamství)*. Praha: Etnologický ústav AV ČR.

Jednou z tradic, která je pro Vietnamce důležitá, je příprava jídla. Tradiční vietnamské pokrmy jako *Phở* či *Bún bò Nam Bò* dnes není těžké v českých ulicích najít. Ve vietnamské domácnosti se při jídle probírají veškeré důležité události a dění v rodině a přípravě jídla se věnují dlouhé hodiny.⁹ Vietnamci jsou také zvyklí při jídle srkat a mlaskat, stolování je tak výrazně odlišné od toho našeho. Vyjadřuje se tak spokojenost s jídlem, při návštěvě vietnamských restaurací ale můžeme pozorovat, že toto tradiční stolování převládá především u starší generace.

Vietnamská kultura s sebou nese také jisté kulturní návyky. V Evropě jsme zvyklí se dívat lidem, se kterými komunikujeme, do očí, zatímco ve Vietnamu evokují dlouhé a přímé pohledy do očí přílišné sebevědomí a urážku. I úsměv bývá vnímán jinak - Vietnamci se často usmívají i při nepříjemných situacích, protože nechtějí zatěžovat blízké svým smutkem.¹⁷

Při vietnamských svatbách se pak, stejně jako u nás, předávají dary novomanželům. U Vietnamců však platí pravidlo, že se musí vše dát v páru. Jakmile novomanželé dostanou například jednu deku, znamená to, že se neočekává dlouhé a plodné manželství. V České republice můžeme u vietnamské minority také sledovat uctívání předků a další podobné prvky.

Podle předchozích řádků můžeme vypožorovat, že původní vietnamští migranti si s sebou přinesli svojí kulturu, jejíž odkaz se snaží zachovávat ve značné míře. Pověštinou si hledají vietnamské partnery, ctí své předky tak, jak tomu je i ve Vietnamu, a starají se o své rodiče, kteří ve Vietnamu zůstali (posílají jim remittance). Druhá generace se však ocitá na rozcestí dvou kultur a záleží na jisté úrovni akulturace, který zahrnuje jevy vzniklé v době, kdy skupiny či jednotlivci z různých kultur přichází do bezprostředního kontaktu mezi sebou²⁸a vznikají tak změny v jednání.²⁹ Spousta participantů také uvedla, že mají neshody s rodiči ohledně životních hodnot a že se často ocitají pod kritikou svých rodičů. V praxi se tak setkáváme s mezigeneračním konfliktem.³⁰ Následující praktická část této práce pak poodhalí vývoj této situace.

²⁸ LUI, P. (2015). Intergenerational Cultural Conflict, Mental Health, and Educational Outcomes Among Asian and Latino/a Americans: Qualitative and Meta-Analytic Review. *Psychological Bulletin* 141 (2): 404-446

²⁹ SOUKUP, V. (2020). Sociologická encyklopedie [online] *Sociologický ústav ČR*. [cit. 2021-3-14] Dostupné z: [Akulturace – Sociologická encyklopedie \(cas.cz\)](http://www.sociologickyustav.cz)

³⁰ JIRÁSKOVÁ, V. (2005). *Mezigenerační porozumění a komunikace*. Praha: Eurolex Bohemia.

1.9. Proměna vietnamských svátků v České republice

S tradicemi, které se v České republice mění, se mění také svátky. Tím nejzásadnějším je „*tet*“, jehož oslavy probíhají mezi 21. lednem až 21. únorem, v prvním dni měsíce.³¹ Mezi nejoblíbenější prvky - spojené s tímto svátkem - patří darování peněz v červených obálkách nezletilým nebo neprovdaným příslušníkům rodiny. Je to symbol „darování štěstí“ a věří se, že darující také získá štěstí zpět. Během oslav Nového roku v České republice se vietnamská komunita sjednocuje a setkává se v prostorách, které pojmu velké množství lidí. Například v mém bydlišti (v Chomutově) se jedná o městské divadlo, které každý rok slouží jako místo, ve kterém probíhají oslavy Nového roku. Pro společné oslavy se pak také používá *Trung Thu* (svátek středu podzimu) věnovaný dětem.³² Ten připadá na 15. den 8. měsíce lunárního kalendáře, kterým se řídí všechny vietnamské svátky. Je věnovaný dětem, pro které se pořádají různé hry a veškeré tradice se orientují kolem nich. Traduje se, že po sklizni na podzim měli lidé více času se věnovat svým dětem. Během oslav tohoto svátku dětí se pak lidé obdarovávají sladkostmi, především koláčky *bánh trung thu*.

1.10. Závěr teoretické části

Když se podíváme na tento nástin vietnamských tradic a svátků, můžeme si všimnout, že jsou zcela jiné než české. Svátky v České republice vychází především z křesťanství, zatímco vietnamské vycházejí ze zvyklostí, anebo se orientují lunárním kalendářem. Vietnamská komunita postupně přijímá a vnímá i české svátky, ovšem především kvůli svým dětem. Dále si můžeme všimnout, že je pro vietnamské svátky důležité, aby byla rodina pohromadě, zatímco v České republice se na to až takový důraz, s výjimkou Vánoc, neklade. Celkové pojetí rodiny v České republice je ovlivněné

³¹ PÍCKA, J (2007). *Vietnam: země pod obratníkem Raka*. Olomouc: Poznání.

³² Děti mají jiné představy o uplatnění než rodiče. (2014). *Magazín pro národnostní menšiny* 1 (1).

hodnotami postmoderní společnosti, která klade velký důraz na individualismus a svobodu.³³

V současnosti se společnost také nachází na rozhraní, když se snaží klást důraz na smysluplnost své práce (kariéru) a snaží se balancovat mezi rodinným a kariérním životem.³⁴ Můžeme také pozorovat ústup významu rozvětvené rodiny a posílení nukleární rodiny.³⁵ Zatímco se nukleární rodina specializuje na funkce pečovatelské a citové, nezastává všechny funkce jako rodina v tradiční společnosti, kdy rodina byla široká.³⁶ V 60. letech minulého století došlo v souvislosti proměně rodiny také k přeměně mezigeneračních vztahů. Jejich výsledkem je, že pro děti jsou rodiče spíše společníky a nepředstavují až takovou autoritu,³⁷ což se liší od vietnamské kultury a s ní spojenou výchovou. Přesto všechny aspekty dopadají také na druhou generaci Vietnamců a otázkou zůstává, jak se k výše uvedeným prvkům postavila, jak je internalizovala a jak je prožívá.

Teoretická část nám tak popisuje vietnamskou migraci jak do světa, tak především do České republiky a okolnosti spojené s migrováním. Ukazuje, jak se tato minorita dokázala přes jazykové a jiné kulturní překážky adaptovat na život ve střední Evropě. Dokázali si najít jakousi mezeru na ekonomickém poli, kterou využili a svým přínosem tak obohatili i českou společnost. Ukazuje ale především vietnamskou kulturu a její aspekty, které se dotýkají tématu bakalářské práce a to jak svátků, především v podobě Nového roku, tak tradic v podobě opečovávání domácích oltářů či uctívání předků a respektování staších lidí. Nastihuje také mezigenerační konflikt, především proto, že život v Evropě s sebou nese odlišné chápání rodiny, než život v Asii. To bude také součástí dalších řádků.

³³ LACA S., (2013). *Výchova – rodina – hodnoty*. Brno: Institut mezioborových studií. V souvislosti s těmito hodnotami můžeme sledovat pokles sňatečnosti a porodnosti po roce 1989. V zemích východního bloku v poválečném období byla většina lidí sezdaná ke 25. roku života, zatímco trend západních zemí směřoval k pozdějšímu zakládání rodiny (TUČEK M. (1998). *Česká rodina v transformaci- stratifikace, dělba rolí a hodnotové orientace*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky.)

³⁴ SIROVÁTKA T. (2006). *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Brno: Albert.

³⁵ MAREŠ P. & POTOČNÝ T. (2003). *Modernizace a česká rodina: sborník prezentací na sympoziu pořádaném ve dnech 15.-17. října 2003 Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně*. Brno: Barrister & Principal.

³⁶ PETRUSEK, M. (2009). *Základy sociologie*. Praha: Akademie veřejné správy.

³⁷ NAVAROVÁ, H. (1991). Analýza intergeneračních vztahů v současné rodině. *Pedagogika, časopis pro pedagogické vědy* 16 (4): 409-419:

2. Praktická část

2.1. Rozlišení kvalitativního a kvantitativního výzkumu

V práci jsem zvolil dva typy výzkumu, a to kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření v kombinaci s kvalitativním výzkumem formou polostrukturovaných rozhovorů. Kvantitativní přístup pomáhá získat všeobecný přehled o dané problematice a obsahuje velké množství dat. Kvalitativní přístup pak získává konkrétnější informace. Lumír Klimeš popisuje termín kvalita jako jakost, hodnotu nebo jako souhrn vlastností, z nichž se dozvídáme něco o tom, co a jaký je předmět našeho zájmu.³⁸ Stanislav Štech naopak říká, že toto umělé rozdělování na kvalitativní a kvantitativní výzkum je zamlžující a může vytvářet falešnou představu polarizace dvou metodologií³⁹. Michal Miovský o kvalitativním přístupu tvrdí, že „*je to přístup využívající principů jedinečnosti a neopakovatelnosti, kontextuálnosti, procesuálnosti a dynamiky a v jeho rámci cíleně pracujeme s reflexivní povahou jakéhokoli (psychologického) zkoumání. Pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných (psychologických) fenoménů naší vnitřní a vnější reality využívá kvalitativních metod.*“⁴⁰ Někteří výzkumníci striktně rozlišují kvalitativní a kvantitativní přístup, Miovský uvádí přehledné srovnání obou přístupů formou tabulky o deseti položkách (str.25-27), aby potom sám uvedl, že v praxi nemá rozlišování mezi kvalitativním a kvantitativním výzkumem žádný význam, protože oba přístupy jsou neoddelitelně spjaty jak na úrovni samotného plánu výzkumu, tak na úrovni specifického datového souboru, přípravy dat pro analýzu, analýzy a interpretace dat.³ I přes fakt, že autoři se staví na „nerozlišování,“ což by bylo pro práci zajímavé, v této práci bude rozlišování použito.

³⁸KLIMEŠ, L. (1981). *Slovník cizích slov*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

³⁹ŠTECH, S. (1999). *Rozdíly ve výzkumné metodologii- rozdíly v pojetí psychologie?* In:Heller, D., Sedláková, M & Vodičková, L. (EDS.) (1999) *Kvalitativní a kvantitativní výzkum v psychologii*. Praha: PsÚAV a ČPS. Str. 15-24

⁴⁰MIOVSKÝ, M. (2006) *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.

2.2. Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je analyzovat, jak jsou tradice transferovány ze starší generace vietnamských migrantů na jejich potomky, kteří se již v České republice narodili nebo zde strávili větší část svého života. Dále pak výzkum popíše, jak jsou vietnamské zvyky a tradice zachovávány a vnímány touto mladou generací vietnamských občanů. Část otázek také otevře problematiku nahlížení většinové společnosti na vietnamskou komunitu v České republice.

2.3. Použité výzkumné metody

Jako první jsem se v práci rozhodl použít dotazníkové šetření. Dotazníky patří mezi standardizované techniky sběru dat. Jejich použitím se dá získat větší množství dat, ovšem méně konkrétních informací. Ve společenských vědách je spousta otázek, na které je obtížné získat správné odpovědi ptaním se tváří v tvář,⁴¹ a tak můj dotazník obsahoval sedmáct otázek, které byly uzavřené s možností výběru mezi třemi odpověďmi, v některých otázkách se objevovaly odpovědi otevřené. Václav Lamser o dotaznících píše: „Zejména ve statistické praxi jsou (dotazníky) nepostradatelnými prostředky k získávání informací. Dotazník v sociologickém výzkumu se vnějšně příliš neliší od podobných dotazníků pro praktické účely.“⁴² Dotazníkové šetření jsem se rozhodl použít před rozhovory, abych získal základní přehled o postojích a názorech mých respondentů na základě většinových odpovědí získaných z dotazníku. Výsledky z dotazníkového šetření jsem pak mohl rozvíjet rozhovory.

Pro druhou část mého výzkumu jsem zvolil kvalitativní metodu a to polostrukturované rozhovory. Polostrukturované rozhovory stojí přímo mezi strukturovanými a nestrukturovanými rozhovory, zatímco při strukturovaném rozhovoru si tazatel drží striktní znění a pořadí otázek, při polostrukturovaném rozhovoru je možné se přizpůsobit momentální situaci a určité oblasti bádání prohloubit.

⁴¹ FERJENČÍK, J. (2010). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál.

⁴² LAMSER, V. (1996). *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Svoboda.

Pro správné zhodnocení kvalitativního výzkumu je třeba odstoupit a kriticky analyzovat odpovědi a především se vyvarovat zkreslení odpovědí.⁴³ Jan Hendl o kvalitativním výzkumu píše: „*Někteří metodologové chápou kvalitativní výzkum jako pouhý doplněk tradičních kvantitativních výzkumných strategií, jiní zase jako protipól nebo vyhraněnou výzkumnou pozici ve vztahu k jednotné, na přírodovědných základech postavené vědě.*“⁴⁴ Při zkoumání pro mě bylo důležité použít právě kvalitativní metodu výzkumu jako druhou v pořadí, protože mi dotazníkové šetření pomohlo nastínit problematiku, kterou se praktická část práce zabývá. Polostrukturované rozhovory jsou rozšířenější podobou rozhovorů, neboť dokáží řešit mnoho nevýhod jak nestrukturovaného, tak plně strukturovaného rozhovoru. Vyžadují také náročnější technickou přípravu. Při provádění polostrukturovaných rozhovorů si vytváříme schéma, které je pro tazatele závazné.

2.4. Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek pro dotazníkové šetření a rozhovory byli vietnamští občané České republiky, kteří se narodili rodičům – prvním migrantům z Vietnamu. Šlo o to, aby prováděné výzkumy podchytily nástin intergeneračního rozdílu ve vietnamské menšině. Dotazníkového šetření se zúčastnilo osmdesát sedm participantů, všichni z nich splňovali výše uvedená kritéria. Šlo tak o vzorek lidí, kterých se zachovávání tradic přímo týká a budoucí podoba vietnamské kultury a s ní spojených tradic závisí na nich. Všech osmdesát sedm participantů bylo ve věku 15-30 let.

Rozhovorů se zúčastnilo dvacet pět participantů. Nejstarší respondentce je dvacet devět let, nejmladšímu respondentovi je pak sedmnáct let. Devět z dotazovaných pak vychovává své děti a nabídli tak výzkumu trochu jiný pohled na proměnu a zachovávání vietnamských tradic v místní komunitě. Bohužel musela většina rozhovorů probíhat on-line formou to díky opatřením omezující pohyb mezi okresy v době koronavirové epidemie. Níže přiložená tabulka popisuje respondenty rozhovorů.

⁴³ STRAUSS, A. & CORBINOVÁ, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Albert Boskovice.

⁴⁴ HENDL, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

	Věk	Místo narození	Dosažené vzdělání
Respondent č.1	28	Praha	Vysokoškolské
Respondent č.2	26	Praha	Vysokoškolské
Respondent č.3	22	Chomutov	Střední s maturitou
Respondent č.4	22	Náchod	Střední s maturitou
Respondent č.5	23	Chomutov	Vysokoškolské
Respondent č.6	24	Kadaň	Vysokoškolské
Respondent č.7	18	Chomutov	Základní
Respondent č.8	19	Chomutov	Základní
Respondent č.9	20	Žatec	Střední s maturitou
Respondent č.10	25	Chomutov	Vysokoškolské
Respondent č.11	24	Kadaň	Vysokoškolské
Respondent č.12	26	Praha	Střední s maturitou
Respondent č.13	27	Chomutov	Vysokoškolské
Respondent č.14	24	Chomutov	Vysokoškolské
Respondent č.15	22	Plzeň	Střední s maturitou
Respondent č.16	25	Klášterec nad Ohří	Vysokoškolské
Respondent č.17	21	Klášterec nad Ohří	Střední s maturitou
Respondent č.18	24	Chomutov	Vysokoškolské
Respondent č.19	17	Chomutov	Základní
Respondent č.20	20	Kadaň	Střední s maturitou
Respondent č.21	29	Praha	Vysokoškolské
Respondent č.22	27	Praha	Vysokoškolské
Respondent č.23	18	Kadaň	Základní
Respondent č.24	23	Chomutov	Vysokoškolské

Respondent č.25	24	Chomutov	Střední s maturitou
-----------------	----	----------	------------------------

2.5. Výzkumné otázky v rozhovoru a v dotazníkovém šetření

V první části dotazníkového šetření je otázka, která se zabývá národnostním cítěním respondentů. V další části je série otázek zkoumající vztah dotazovaných k tradicím. Druhá část se ptá, zda-li zachovávají vietnamské tradice, proč je zachovávají, jaké jsou jejich konkrétní důvody, jestli je slaví kvůli rodičům nebo jestli je přijali za své. Následující série otázek se zabývá především svátky a to jak vietnamskými, tak českými. Dotazník se zajímá, zda-li respondenti slaví české svátky. Otázky se také ptají, jaké svátky v domácnostech dotazovaných převládají, jestli vietnamské nebo české. Důležitý je také fakt, jaký význam respondenti svátkům přikládají.

V následující části se výzkum zabývá vztahem respondentů s jejich rodiči a mezigeneračním konfliktem. Jde tak o to, jaký mají s rodiči vztah, jak rodiče podporují vztah respondentů k Vietnamu a také jaká je vietnamská výchova. V poslední části výzkumu se pak dotazník zabývá „xenofobními“ projevy českého národa směrem k respondentům.

Na základě získaných odpovědí z provedeného dotazníkového šetření pak byly prováděné rozhovory, které danou problematiku prohlubovaly. Prvním tématem rozhovorů byl stručný životopis dotazovaných a okolnosti, za jakých sem jejich rodiče migrovali. Otázkou tak bylo, zda-li přijeli za rodinou, jestli přijeli z Vietnamu nebo z jiných států Evropy a podobně. Následně rozhovory přešly přímo k tradicím. Tématem bylo, jaké zvyky a tradice respondenti v domácnostech udržují, jak k nim přistupují a jak jsou internalizovány. Dalším tématem výzkumu se staly svátky s těmi samými doprovodnými otázkami, přičemž zajímavým bodem výzkumu se stal přístup respondentů k českým svátkům v dětství. Dalším tématem byl mezigenerační konflikt ve vztahu k výchově nebo odlišných životních hodnot. Z dotazníkového šetření bylo patrné, že se respondenti mohou ocitát pod tlakem, když jde o vzdělání nebo o volbu partnera a tato problematika byla také v rozhovorech zahrnuta. Dotazníkové šetření poskytlo jakýsi základní přehled o problematice a otázky rozhovorů pak mohly být konkrétnější.

2.6. Etika výzkumu

Při provádění výzkumu je nutné seznámit se s etickým kodexem výzkumu, Česká asociace pedagogického výzkumu ovšem žádný neuvádí.⁴⁵ Hlavním zdrojem pro etiku je tak publikace vydaná British Educational Research Association (BERA), titulovaná *Ethical guidelines for educational research*. Jedna z položek, kterou publikace uvádí, je možnost participantů vystoupit z výzkumu,⁴⁶ s čímž jsem se během provádění rozhovorů setkal. Došlo k tomu ve chvíli, kdy participantka měla pocit, že informace, které sděluje jsou příliš osobní. Samozřejmě jí bylo umožněno z rozhovoru vystoupit a její dosavadní odpovědi nejsou v práci použity.

Mým záměrem při jednání s participanty bylo ujistit je, že jimi poskytnuté informace budou důvěrné a nebudou poskytnuty třetí osobě. Byla také navržena možnost poskytnutí závěrečné podoby práce. Participanti byli také seznámeni s tím, že rozhovory jsou nahrávány a byli obeznámeni s cílem a tématem výzkumu.

2.7. Limity a kvalita výzkumu

Handicapem při provádění výzkumu, potažmo při tvorbě celé práce, byla současná situace panující kolem epidemie nemoci COVID-19. Drtivá většina rozhovorů byla provedena on-line, především kvůli omezení pohybu mezi okresy. Tím utrpěla jejich kvalita a celkové provedení. Část rozhovorů, která probíhala formou videohovorů byla spíše strohá. Respondenti byli ochotní podat odpovědi, ale zpravidla byly stručné. Byl tak znát velký rozdíl oproti rozhovorům, které probíhaly při osobním setkání. Tyto rozhovory byly delší, jejich účastníci zacházeli do větších detailů a rozhovory pomáhali rozvíjet a obohacovat. I pro mne, jakožto pro zkoumajícího, byly tyto rozhovory mnohem příjemnější a přínosnější, než rozhovory formou videohovorů. Navazovat komunikaci přes sociální sítě je mnohem komplikovanější a spousta potenciálních respondentů jak dotazníku, tak hlavně rozhovorů, se ani nevyjádřila k nabídce rozhovoru či vyplnění

⁴⁵ ŠVARŤÍČEK, R. (2014). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.

⁴⁶ British Educational Research Association [BERA] (2018) Ethical Guidelines for Educational Research, fourth edition, London. <https://www.bera.ac.uk/researchers-resources/publications/ethicalguidelines-for-educational-research-2018>

dotazníku. Musel jsem tak použít metodu sněhové koule, která mi pomohla dostat se na dostatečný počet dotazovaných.

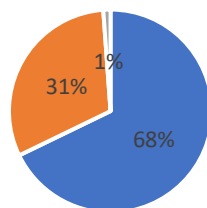
2.8. Vyhodnocení dotazníkového šetření

Dotazníkového šetření se zúčastnilo osmdesát sedm participantů. V úvodu samotného dotazníku se výzkum ptá na národnostní cítění respondentů - zda-li se cítí jako Vietnamci či Češi. Tato úvodní otázka nabízela také třetí možnost a tou byla otevřená odpověď, kde mohli participanti své národnostní cítění více popsat. Respondenti, kteří se rozhodli pro třetí možnost psali, že se cítí na pomezí kultur a nahlíží na sebe jako na Čechy, tak jako na Vietnamce. Jedna z odpovědí zněla například: „*Vždy říkám, že jsem česká Vietnamka a vietnamská Češka.*“ Objevoval se také známý termín „banánové dítě“, který byl použit v 48% odpovědí v kolonce „jiné.“

Druhá otázka dotazníkového šetření pak přešla k samotným tradicím a to konkrétně k tomu, jestli jsou vietnamské tradice v rodinách respondentů zachovávány. Můžeme vidět, že v drtivé většině případů se ve zkoumaném vzorku vietnamské tradice zachovávají.

2. Zachovááte v rodině vietnamské tradice?

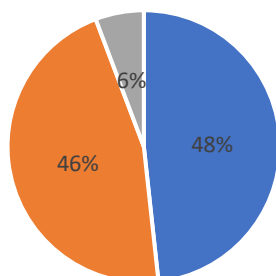

- Zachovává jen důležité tradice
- Zachovává všechny tradice
- Nezachovává žádné

Další otázka pak navazovala na otázku druhou, zajímala se o to, jaké tradice rodiny respondentů zachovávají (v případě, že je zachovávají). Mezi většinou odpovědí, konkrétně 61%, se vyskytovaly tradiční vietnamské pohřby, svatby a uctívání předků. Dotazníkové šetření pak také nabídlo odpovědi jako je příprava tradičních jídel a stolování, zapalování vonných tyčinek při úplňku, opečování domácího oltáře nebo tradice spojené s oslavami Nového roku.

Čtvrtá otázka v dotazníku se pak ptala na to, jaký význam respondenti těmto tradicím přikládají. V 70% odpovědí, které byly opět otevřené, se pak respondenti zmiňovali o tom, že jsou pro ně tradice skutečně důležité. Ve 14% případů se odkazovali na hrdost ke svým vietnamským kořenům. V 16% zase uvádějí, že jsou tradice důležité a hodlají je zachovávat i v budoucnu. Otázka číslo pět se opět zajímala o tradice a se ptala na to, proč respondenti tyto tradice zachovávají.

5. Jestli zachovááte vietnamské tradice, je to kvůli...

- Zachovává tradice z respektu k rodičům
- Ze zvyku
- Jiné

Další část dotazníkového šetření se starala o české svátky v rodinách respondentů. Pouze 10 respondentů, kteří se dotazníkového šetření účastnili uvedlo, že české svátky vůbec neslaví. Zbylá většina pak určité svátky přijala a slaví je. Jde především o Vánoce a Velikonoce. Až 30% respondentů uvedlo i Svátek svatého Mikuláše.

Další z otázek se ptala na to, jak respondenti české a vietnamské svátky vnímají. Otázka nabízela otevřené odpovědi a tak můžeme pozorovat širokou škálu pohledů a názorů na vnímání svátků. Velká část odpovědí, konkrétně 46%, se ale setkávala v názoru, že české svátky jsou spíše o užívání si, zatímco s vietnamskými svátky se podle některých respondentů váží povinnosti. Pro 32% respondentů pak také svátky znamenají čas, který mohou trávit s rodinou, což je vzhledem k pracovnímu vytížení rodičů často náročné a není to považované za samozřejmost. Někteří z respondentů pak uchopili otázku tak, že se více přiklání ke svátkům vietnamským. Následující otázka se pak ptala na to, jaké svátky v rodinách respondentů převládají.

Můžeme tak opět sledovat, že pro vietnamskou menšinu jsou jejich svátky důležité a nezapomínají na svůj původ. Poslední otázka, která se dotýkala svátků byla otázka, jaké svátky jsou respondentům bližší. Jestli vietnamské nebo české, a proč. Odpovědi na tuto otázku nebyly tak jednoznačné, jako tomu bylo v předchozích otázkách. Velké popularitě se mezi vietnamskými respondenty těší české Vánoce, které uváděli především v odpovědích, které tvrdily, že nepreferují ani české, ani vietnamské svátky a vybírají si tak ty svátky, které jim osobně vyhovují. Svátkem, který uváděly vedle Vánoc byl vietnamský Nový rok, který se těší velké popularitě mezi respondenty. Některé z odpovědí

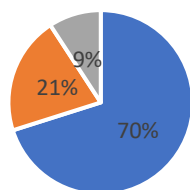
se také zmiňují o tom, že v dětství kvůli svým českým vrstevníkům měli respondenti blíže k českým svátkům, až později si začali nacházet cestu k těm vietnamským.

Další část dotazníku se zabývala rodiči participantů, a to proto aby nastínila mezigenerační konflikt a aby podkryla, jak se vietnamští rodiče snaží vštěpovat svým potomkům vietnamské zvyky a tradice. První ze série takto laděných otázek se zabývala problematikou vztahu respondentů s jejich rodiči ve vztahu k životním hodnotám a názorům. V 80% případů respondenti uváděli, že se svými rodiči mají určité neshody. Ve většině případů jde o velký tlak, který je kladený na vzdělání nebo na volbu partnera, podle 15% výpovědí rodiče své potomky ale nenutí žít podle jejich představ. Tím pádem pro mladé Vietnamce tyto neshody nepředstavují zásadní problém. V odpovědích získaných dotazníkovým šetřením je možné také sledovat, že si respondenti uvědomují fakt, že pro ně rodiče chtějí lepší život než měli oni a to především po finanční stránce, což se objevilo ve 20% odpovědí.

Tyto neshody rodičů se svými dětmi ovšem nejsou pravidlem, dotazníkové šetření také nabídlo 5% odpovědí, že rodiče respondentů jsou otevřeni novým věcem a naslouchají svým potomkům. Další z otázek se pak ptala, zda-li se vietnamští rodiče snaží své děti připravit na život v České republice „počeštělou“ výchovou a jaký životní styl ve své domácnosti udržují. V 68% případů se naskytly odpovědi, že rodiče respondentů žijí v co největší možné míře jako ve Vietnamu a svým potomkům se pak snaží vštěpovat vietnamské hodnoty. Nemalá část dotazovaných, konkrétně 15%, pak uvedla, že je vychovávala česká „babička,“ která jim pomohla pochopit českou kulturu, zatímco doma je rodiče přibližovali k té vietnamské.

Další v řadě otázek, které se zabývají výchovou byla i otázka, která se ptala na to, zda-li a jak vietnamští rodiče podporují a budují vztah respondentů k Vietnamu. S výjimkou čtyř respondentů se u všech ostatních rodiče snaží budovat u svých dětí kladný vztah k zemi jejich původu. A to mnoha způsoby, čteným způsobem jsou u respondentů pravidelné návštěvy Vietnamu a to v 64% odpovědí. Dalšími způsoby je například fakt, že doma mluví výhradně vietnamsky. Rodiče svým dětem vyprávějí historky ze svého života ve Vietnamu. Podle nadcházející otázky v dotazníkovém šetření je pro respondenty důležité, aby i jejich děti zachovávaly vietnamské tradice.

13. Jak vnímáte udržování vietnamských tradic i ve vztahu k Vaším dětem?

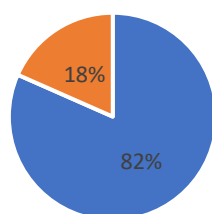

- Je pro mě důležité, aby vietnamské tradice udržovaly
- Není pro mě důležité, aby vietnamské tradice udržovaly
- Nechce

Poslední otázkou ze série otázek zabývajících se výchovou pak byla otázka, která respondenty vybízela k popsání vietnamské výchovy jako takové. Popřípadě mohli uvést, jak je v dětství ovlivnila. U této otázky se vyskytovaly jednohlasné odpovědi, které tvrdily, že v očích respondentů je vietnamská výchova jednoznačně přísná. Většinou ale s odstupem času dokáží respondenti tuto tvrdší výchovu respektovat, to uvedlo 40% respondentů. V některých případech jsou za ní vděční, což uvedlo pět respondentů. Ve čtyřech případech ale respondenti uváděli, že neměli tak šťastné dětství jako své okolí.

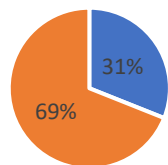
Poslední část dotazníkového šetření se starala o přístup Čechů k Vietnamcům. Poslední dvě otázky ukázaly, že se 82% respondentů setkalo s předsudečným chováním ze strany české majority, ovšem 31% pak má pocit, že se tendence k tomuto přístupu mírní a Česká republika je tak vhodným místem pro život.

16. Jak se k Vám chovají Češi? Setkali jste se někdy s předsudečným chováním ze strany Čechů?

- Setkalo se
- Nesetkalo

17. Pokud jste se s předsudečným chováním setkali, máte pocit, že se situace za posledních pár let zlepšila?

- Má pocit, že projevů xenofobie a rasismu ubývá
- Nemá pocit, že jich ubývá

2.9. Rozhovory s vietnamskými občany

Rozhovorů s vietnamskými občany v rámci výzkumu bakalářské práce proběhlo dohromady dvacet pět. Jak je již zmíněno, velká část z nich musela proběhnout distanční formou. První otázka všech rozhovorů zahrnovala vztah respondentů ke svému původu, na který byli všichni dotazovaní pyšní. Výpovědi respondentů vypovídaly o tom, že jsou hrdí na svůj původ a jsou za něj rádi. Jeden z respondentů, na otázku, která vyzívala právě k popisu k národnostnímu cítění odpověděl: „*Sice celý život trávím v České republice, ale cítím se jako Vietnamec. Mám to zkrátka v krvi.*“ Výpověď dalšího respondenta zase zněla tak, že má pozitivní vztah ke svému původu a že je rád za možnost bránit si „toho nejlepšího“ z obou kultur, které mu život v České republice nabízí.

Předmětem rozhovorů byly také důvody, proč se rodiče participantů výzkumu rozhodli pro život v České republice. U všech respondentů šlo aspoň u jednoho rodiče o ekonomické důvody. V některých případech pak přicestovali za členem rodiny. Ne všichni ale migrovali přímo do České republiky, například rodiče šesti respondentů migrovali původně do Německa a až poté přijeli do České republiky. Jedna z dotazovaných odpověděla slovy, že „*Pro většinu Vietnamců není Česká republika cílovou zemí, například můj táta chtěl původně do Německa. Moje matka se sem dostala díky vízu, které dostala kvůli tomu, že zde žil její bratr a postupem času si to tu oblíbila.*“

Třetí otázkou prováděných rozhovorů pak byla otázka, která se ptala, jaké vietnamské tradice, popřípadě zvyky, respondenti doma udržují. Velkou částí

vietnamských tradic je uctívání předků, což se ve výzkumu potvrdilo. Výpověď jednoho z tázaných zněla: „*Já osobně na tradice moc nejsem, ale v České republice se poctivě dodržují určité svátky. Všichni mají oltáře, zapalují kadidla a nosí se dary, jako je alkohol nebo ovoce.*“ Další z respondentů uvedl, že „*co se týče mých rodičů, tak dodržují téměř všechno, od oslav nového roku až po vítání podzimu. Doma jako typická vietnamská rodina máme oltář k uctění zesnulých. To je pak asi jediná věc, kterou budu dodržovat i ve své vlastní domácnosti.*“ Podle získaných informací mají všichni dotazovaní ve svých domácnostech oltáře sloužící právě k uctívání zesnulých předků a snaží se tuto tradici zachovávat. Společně s tradicemi se pak výzkum zabýval otázkou, jaké svátky se slaví v domácnostech participantů a jak je vnímali v dětství. Zda-li šlo o povinnost nebo o něco, na co se v dětství těšili a také, jaké české svátky slaví. V rodinách všech dotazovaných je kladený důraz na Nový rok, který je nejdůležitějším vietnamským svátkem. První respondentka uvedla, že v každém městě, kde je vietnamská komunita, funguje vietnamské sdružení, které se stará právě o oslavy Nového roku. Každý rok se tak pronajímají haly, kde probíhají společné oslavy a k tradičním oslavám je tak přidáno něco víc. Ovšem podle pěti výpovědí jsou ale oslavy Nového roku okleštěné o některé tradice s ním spojené. Je daný minimální počet jídel, který se musí vařit. Ve Vietnamu se také kupují kapři, které pak lidi pouštějí do vody. To se ale podle výpovědí některých respondentů v České republice tolik nedodržuje. Udevítí respondentů se pak také slaví i jiné svátky, jako například den dětí (svátek středu podzimu) či vietnamský den žen. Z českých svátků se ve vietnamských rodinách slaví především Vánoce a Velikonoce. „*Vzhledem k tomu, že jsou ty kultury odlišné, tak jsme ani nevěděli, že jsou například Vánoce. Nevěděli jsme, jak se slaví. Nyní je to jednodušší díky internetu, ale v dřív to bylo náročnější. Když jsem byla v předškolním věku, tak jsem rodiče informovala o tom, že existuje například Mikuláš. Jako dítě mě mrzelo, že jsem neměla dárky, když je ostatní děti měly. Rodiče se to ale naučili, za což je obdivuji. Dominují ale u nás vietnamské svátky. Z těch českých už slavíme jen Vánoce, nejsou ale tak štědré jako ty české. Důležité ale je, že jak ve vietnamských, tak v českých svátcích jde hlavně o stýkání se s rodinou, což mě baví nejvíc,*“ uvádí jedna z respondentek. Další z respondentů pak uvedl, že české svátky, s výjimkou Vánoc, vůbec neslaví. V dětství pak podle výpovědí v mnoha případech vnímali tázaní spíše české Vánoce, a to díky svým vrstevníkům. Spojení tradic s technologiemi popsalo třináct respondentů s tím, že rodiče jim chtěli zajistit stejné Vánoce, jaké měli jejich vrstevníci z českých rodin. Moderní technologie v čele s internetem pak pro migranty z Vietnamu představují něco, co jim podkrývá české

tradice a svátky. Vedle informací, které svým rodičům předávali respondenti, je pak internet silným informátorem, když jde právě o slavení svátků.

Z vietnamských svátků se i v dětských letech respondentů těšil největší oblibě právě Nový rok, a to především díky obálkám s penězi, které děti dostávají. Někteří z respondentů také vychovávají své děti, podle jejich výpovědí se snaží slavit jak vietnamské, tak české svátky. Chtějí, aby jejich potomci měli prožitek z obou kultur.

Část výzkumu se věnovala také vietnamské výchově, o které stereotyp tvrdí, že je autoritativní a přísná. U všech dvaceti pěti respondentů se to potvrdilo, všichni uvedli, že vietnamská výchova je skutečně přísná. Avšak svým rodičům tuto výchovu nezazlívají, v mnoha případech jsou za ni rádi. *„Je přísnější a založená na vzdělání a respektu ke starším. Nemohu říci, že bych ji preferoval nebo nesnášel. Bohužel, ve vietnamské výchově nebude rodič nikdy kamarád svého dítěte, jako tomu bylo u některých mých českých vrstevníků,“* uvedl jeden z respondentů. Další respondentka pak uvedla, že na ní měla vietnamská výchova dobrý vliv, i díky své přísnosti. Partnera nesměla mít do osmnácti let, podobně přísné je to pak podle respondentů se vzděláním. Výpověď jedné z respondentek na problematiku týkající se výchovy a tlaku na vzdělání zněla takto: *„Samozřejmě kladli důraz na vzdělání a na to, abych byla pracovitá. Očekávali, že půjdu studovat gymnázium a pak práva nebo medicínu, ale já jsem se nakonec rozhodla pro cestovní ruch a hotelnictví a na vysoké škole teď studuji humanitní obor. Původně jsem ale na vysokou školu ani nechtěla, protože nemám studijní předpoklady. Řekla bych, že teď plním sen mých rodičů, protože neměli peníze na studium. Mám také status ‚viet kieu,‘ což znamená, že jsem Vietnamec, který se narodil v cizině a mám zde velké možnosti studovat. Měla bych jít tak příkladem dětem jak ve Vietnamu, tak tady. Člověk, který nemá vysokoškolské vzdělání u nás nemá takový respekt. Například moji rodiče na školu peníze neměli a když tu začali vydělávat, tak posílali peníze mladším sourozencům, aby mohli studovat oni. Moje rodiče teď spousta lidí nebere natolik vážně, což mi ve studiu dodává motivaci. Co se týče výchovy, tak rodiče chtějí abych jim hodně pomáhala a chodila brzo spát a brzo vstávala, protože se na dívky ve Vietnamu, které dlouho spí, pohlíží jako na líné.“* Osm z dotazovaných pak vychovávaly tzv. české „babičky.“ Ty jim pomohly k rychlejšímu osvojení českého jazyka a pochopení české kultury. Nejde však o chůvy, spíše o ženy na mateřské dovolené či o ženy v důchodovém věku. Vietnamské rodiny si je najímaly především díky velkému pracovnímu vytížení, kdy jim právě tyto ženy pomáhaly se staráním se o jejich potomky.

Výzkum tak přechází plynule k mezigeneračnímu konfliktu, o který se také zajímal. Všech dvacet pět respondentů uvedlo, že byl na ně kladený velký tlak spojený se vzděláním, který pomáhá nastítnit předchozí výpověď jedné z dotazovaných. Tři z respondentů pak uvedli, že byl na ně vyvíjen tlak ve spojitosti s nastoupením na víceleté gymnázium, na které se necítil být připravený. Další z respondentů je absolvent gymnázia, jehož vysněným povoláním je ale být kadeřníkem. *„V mém případě ke konfliktu docházelo, protože mám vystudované gymnázium a jsem kadeřník. Bylo tak dost náročné přesvědčit rodiče v tom, že mě to baví a že se tím dokážu uživit. Určitě v tom má velký vliv tradiční důraz na vzdělání, vietnamští rodiče chtějí, aby jejich potomci měli jednodušší život než oni. Pro mě si například představovali práci v nějaké korporátní společnosti.“* Další z respondentek uvedla, že podle ní mají její rodiče problém své představy modernizovat.

Dalším předmětem výzkumu byla otázka, která zkoumá, jak dotazovaní vychovávají, popřípadě hodlají vychovávat své děti. Šlo tak o otázku, která ukáže představy respondentů o výchově, která si bere z obou kultur něco. Devět respondentů prováděných rozhovorů již vychovává své děti. *„Snažím se zachovávat hodně aspektů z vietnamské výchovy, ale vzhledem k tomu, že mám zkušenosti z obou kultur, tak se snažím vzít to nejlepší z obou kultur a najít to, co bude mojí dceři vyhovovat.“* Takto zněla jedna z výpovědí právě respondenta, který již dítě má. Další respondent pak uvedl, že právě díky svému dítěti si našel cestu ke slavení vietnamských svátků a tradic. Chce také, aby si jeho potomek uvědomoval své kořeny a se staršími jednal s respektem. Další z respondentek pak uvedla pohled vietnamců z jiných koutů světa slovy: *„Nedávno jsem toto téma řešila na sociální síti s Vietnamci po celém světě a shodli jsme se, že bychom chtěli, aby naše děti respektovaly starší a zachovávaly tak úctu a aby byly ve vztahu ke své rodině zodpovědní. Chtěla bych také, aby mé dítě chodilo na brigády, aby si uvědomilo hodnotu peněz. Z české výchovy se mi líbí vztah matky s dítětem, který je spíše přátelský a je to něco, co bych chtěla mít a ve vietnamské rodině to nejde. Samozřejmě se najdou i vietnamské rodiny, které jsou výjimkou. Obecně jsou ale jasně dané role, matka, otec a dcera a podle toho se všichni chovají.“* Jeden z dotazovaných také uvedl, že s ním rodiče často navštěvovali rodinu ve Vietnamu a i díky moderním technologiím je s nimi v pravidelném kontaktu, to podle něj pomohlo jeho vztahu k Vietnamu a chtěl by to samé předat svému dítěti. U všech dotazovaných se pak ukázalo, že jedním z nejzásadnějších aspektů vietnamské kultury a tradic, je pro ně právě uctívání předků.

O uctívání předků se pak zajímala předposlední část rozhovorů. Šlo především o podchycení situace v České republice a taky o osvětlení pohledu dotazovaných, na zachování této tradice. Odpovědi na toto téma nebyly tak jednohlasné, jako u předchozích témat. Podle některých respondentů se tato tradice udržuje ve stejné míře, jako ve Vietnamu a myslí si, že se bude dodržovat i v budoucnu. Podle šesti výpovědí se však tato tradice v budoucnu nebude dodržovat v takové míře jaké je tomu dnes. Jednou z takových výpovědí byla následující: *„Upřímně moc nevěřím tomu, že by se to mělo zachovat. Modlení před oltářem je zrovna jedna z věcí, ke které jsem byl nucený v dětství.“* Dvě z dalších negativních výpovědí byly podobně, jako tato, založené na nepříjemných zážitcích. Tito respondenti ale tuto tradici sami ctí, jen jí nechtějí násilně předávat. Jedna z dotazovaných uvedla, že si není jistá, jestli vietnamská komunita ctí tuto tradici stejně jako v České republice. Podle jejích slov zde žijí rodiny, které tuto tradici berou velmi vážně, ale jsou zde také rodiny, které to považují spíše za symbolickou záležitost. Participantka prvního rozhovoru se vyjádřila také na téma domovů pro seniory ve Vietnamu. V tomto roce se zasloužila o vybírání dáreků pro obyvatele Jirkovského domova pro seniory, kdy se vybral jeden dárek pro každého klienta a následně se pak s klienty setkala a dary jim předala. V rozhovoru s touto participantkou tak padla otázka na to, zda-li ví o nějakém Vietnamci v domově pro seniory. Její výpověď byla následující: *„Úcta k předkům je velká část naší kultury a opravdu to tak funguje i v Česku. Například jsem byla v několika domovech pro seniory a žádného Vietnamce jsem tam nepotkala. Například ve Vietnamu je přibližně v pěti městech jeden domov pro seniory. Nikoho nenapadne tam dát své příbuzné a tak tam chodí výhradně lidi, kteří už nemají rodinu. O starší se tak staráme hodně a myslím si, že to tak zůstane i nadále. Je to i něco, co se snažím předat mé dceři.“* Můžeme tak pozorovat, že názory na zachovávání této tradice, se liší. Ovšem jak už bylo zmíněno, sami dotazovaní tuto tradici ctí.

Poslední část druhé poloviny praktické části se zajímala o sklony ke xenofobii a zda-li s ní mají respondenti zkušenost. Ve většině případů se odpovědi týkaly především zážitků rodičů participantů výzkumu. Podle odpovědí respondentů se s tímto jevem potýkají především jejich rodiče díky tomu, že neovládají dokonale český jazyk. Všech dvacet pět respondentů se ale setkalo s xenofobním chováním v dětském kolektivu, někteří jej označili za šikanu. Mezi největší projevy tohoto chování pak zařadili tykání nebo jinak nedůstojné chování, což podle jedné z výpovědí v české kultuře chybí. Respondentka, podle které je absence respektu v české kultuře problém také uvedla osobní historku.

„Chodím překládat a pomáhat do nehtového studia, kam přišla policistka bez uniformy. Když jsme jí řekli, že máme plno a musí přijít později, okamžitě se zeptala na to, jestli dostane aspoň slevu. Na to jsem jí odpověděla, že nejsem v pozici, abych dávala lidem slevy a že nevím, kde je manažer. Paní pak vytáhla policejní odznak a začala nám vyhrožovat, že nás nechá deportovat a že si obratem zjistí, jestli jsme v České republice legálně. Jde ale jen o výjimky, lidé jsou v České republice příjemní, proto je zde tolik Vietnamců. Líbí se mi také, že se Asiaty začínají prosazovat například ve filmech.“ Podle většiny výpovědí se ale situace v České republice postupně lepší, jeden z respondentů také uvedl, že si myslí, že většina Čechů má svou oblíbenou večerku, kterou provozuje nějaký Vietnamec.

Polostrukturované rozhovory ukázaly, že jde o minoritu, která ctí své tradice a to i přes to, že žijí v prostředí, kde se žádné podobné tradice neudržují. Všichni dotazovaní respektují své rodiče a ctí své předky a to i přes fakt, že k tomu mohli být v dětství nuceni. Rozhovory také ukázaly, že vietnamská komunita je soudržná a zakládá si na společném trávení času a to i díky fungování vietnamskému sdružení, které obstarává společné slavení Nového roku. Díky poznatkům získaným dotazníkovým šetřením bylo možné prohloubit analýzu mezigeneračního konfliktu, kde se ukázalo, že rodiče dotazovaných mají v očích svých dětí například problém modernizovat své podnikání. Dále se také v rozhovorech potvrdilo to, že vietnamská výchova je striktní a vietnamská rodina má přísný řád. Ve vztahu k zachování tradic se ukázalo, že je dotazovaní hodlají zachovávat.

2.10. Shrnutí praktické části

Kombinace dotazníkového šetření a rozhovorů pomohla pootevřít situaci ohledně přenášení vietnamských tradic vietnamských migrantů na své potomky. Ukázala také, jak plánují tyto tradice zachovávat a ctít Vietnamci, kteří se již v České republice narodili. Prováděné výzkumy ukázaly, že je vietnamská komunita v České republice hrdá na svůj původ a ctí své tradice. Položené otázky pak ukázaly, že i nadcházející generace Vietnamců hodlá své tradice zachovávat. Mezi nejčastější tradice patří uctívání zesnulých předků a s ním spojené domácí oltáře, modlení a celková úcta ke starším. Většina dotazovaných uvedla, že je to aspekt vietnamské kultury, který je pro ně důležitý a hodlají ho předat, popřípadě ho předávají, svým potomkům. Za autoritativní výchovu (ve většině

případů) jsou respondenti vděční a určité aspekty této výchovy hodlají aplikovat i při výchově svých dětí. Výzkum také ukázal, že pro rodiče respondentů, tedy migranty z Vietnamu, je důležité, aby jejich děti znaly vietnamskou kulturu a úspěšně přenášejí s ní spojené tradice na své potomky. I když se některé tradice opomíjejí, tak jde spíše o tradice spojené se slavením svátků, které ovšem vietnamská komunita slaví a zachovává.

Praktická část práce také ukázala, že se vietnamská komunita adaptuje na život v České republice. Rodiče, pod tlakem svých dětí, slaví české svátky, především Vánoce. Přidávají tím tak něco navíc. Mezi vietnamské svátky, které se těší největší popularitě, patří Nový rok či svátek středu podzimu. K těm pak vietnamská společnost přidává společné slavení v pronajímaných prostorech. I přes to, že neprovádějí všechny tradice spojené s vietnamskými svátky, jsou pro ně důležité a nabízejí jim příležitost trávit svátky pohromadě, což bývá pro pracovně vytížené rodiče náročné.

Pro členy vietnamské minority jsou také velmi důležité moderní technologie, které jim podávají potřebné informace o české kultuře. Mimo to jim také pomáhá udržovat pevné vztahy se členy rodiny, kteří žijí ve Vietnamu. Rodinné vztahy jsou pak pro Vietnamce mimořádně důležité a zakládají si na nich, moderní technologie jim pak zásadně ulehčují život a vytvářejí příjemnější prostředí.

Vietnamští migranti, kteří přijeli do České republiky za lepším životem, nezapomínají na svůj původ. Na závěr bych pak chtěl připojit pár slov jednoho z respondentů rozhovorů. *„Jsme sice z jiné země, ale naše zvyky a tradice si bereme s sebou.“*

Praktická část nám také pomohla získat přehled o druhé vietnamské generaci. Z výsledků výzkumů můžeme vyčíst, že i přes fakt, že jde o lidi narozené v České republice, si jsou vědomi svého původu a nakládají s ním zodpovědně a starají se o zachování tradičních zvyklostí jejich rodičů. V dětství mohou mít blíže k českým svátkům, a to především díky svým českým vrstevníkům, ale v dospělosti si naplno uvědomují, co s sebou přináší zachovávání odkazu jejich předků. Dochází k mezigeneračnímu konfliktu, ovšem bez fatálních následků. Dalo by se tvrdit, že díky tomuto konfliktu se obě věkové skupiny obohacují a připravují na život. Druhá generace Vietnamců není tak konzervativní jako ta první, je otevřená novým věcem a nebojí se věci modernizovat. To je něco, čím může pomoci první generaci, která jim zase připomíná odkud jsou a chce pro ně lepší životní podmínky, než by měli ve Vietnamu.

Mezigenerační konflikt pak funguje jako něco, co přispívá k vývoji vietnamské společnosti u nás. Jde o tradiční a konzervativní společnost a příslušníci druhé generace

mají zásadní vliv na budoucí podobu této komunity. Dochází také k bližšímu kontaktu obou kultur, což bylo možné pozorovat při vypuknutí koronavirové epidemie, kdy příslušníci vietnamské komunity pomáhali se šitím roušek, které rozdávali a pomohli tak české společnosti a celé republice v boji s epidemií.

Validita praktické části utrpěla především díky on-line rozhovorům, způsobených situací panující kolem epidemie Covidu-19, i přesto ale splnila svůj cíl. Ukázala, že se rodiče snaží svým dětem vštěpovat vietnamské tradice svou výchovou, vyprávěním o Vietnamu nebo pravidelným navštěvováním Vietnamu. Ukázala také, že mladou generací Vietnamců jsou tyto tradice zachovávány a ctěny a že ve většině případů budou předány i jejich dětem a to především díky hrdosti na svůj původ a jeho uvědomění si. Nejspíše si pro předávání těchto tradic a zvyklostí vyberou způsoby, které budou pro jejich děti mírnější a méně striktní, ale určitě se postarají o to, aby jejich děti věděly, kde je jejich původ a co všechno s ním souvisí.

3. Závěr

Teoretická část popsala aspekty, které mohou mít vliv na tradice a jejich proměnu s novou, nastupující generací Vietnamců. Praktická část práce pak doplnila to, jak se skutečně s vietnamskými tradicemi a svátky nakládá „v rukou“ mladších Vietnamců. Práce tak – doufám - splnila svůj cíl, kterým bylo zmapovat tradice, popsat je a podchytit to, jaký význam mají v životě druhé generace, která se ocitá ve střetu dvou zcela odlišných kultur. Teoretická část říká, že tradice mohou dávat společnosti pocit sounáležitosti, což se ve výpovědích a postojích respondentů potvrdilo. To, že v cizí zemi společně dodržují své tradice jim tento pocit dává a určitě jim to pomáhá udržovat si svou etnickou identitu. Ukázala také jak klíčové mohou být moderní technologie a jak mohou usnadnit život v naprosto cizím prostředí. Podchytila také mezigenerační konflikt, který ovšem můžeme chápat jako něco konstruktivního.

Právě na mezigeneračním konfliktu můžeme pozorovat směrem k transkulturalitě dialog, který byl zmiňovaný na začátku práce. A právě druhá generace Vietnamců se nachází v pozici tlumočnicka tohoto dialogu mezi dvěma odlišnými kulturami. Tento dialog může přinést kýžené zlepšení podmínek a vztahů minorit na českém území. Naše společnosti se tímto dialogem mohou jedinečně obohatit. Jedna z kapitol teoretické části se

také zaobírá multikulturalismem, který má své nedostatky. Právě tyto nedostatky můžeme pozorovat na respondentech praktické části. Multikulturalismus, jak je už v práci napsáno, odlišnosti nejen přijímá, ale dále s nimi pracuje v rámci skupinosti. Může pak docházet k vyhocení určitých postojů či tendencí. Když se podíváme na první otázku dotazníkového šetření, spousta dotazovaných na sebe nekouká ani jako na Čechy, ani jako na Vietnamce. Zatímco multikulturalismus by tento fakt pouze přijal, transkulturalita s ním může dále pracovat a těmto jedincům pomoci najít si své místo ve společnosti a ve světě. Na tomto příkladu by se dalo konstatovat, že transkulturně přemýšlející společnost by byla mnohem lépe připravená na výzvy, které s sebou moderní a globalizující se svět přináší.

Co se týče česko-vietnamských vztahů a transkulturality, můžeme na základě posledních dvou otázek dotazníkového šetření konstatovat, že je zde velký prostor pro zlepšení. I když poslední otázka nám ukazuje, že určitých předsudečných či jinak vyhraněných aktů české společnosti vůči společnosti vietnamské ubývá, stále jde o relativně malé číslo. Spousta respondentů si prošla zážitky, které byly motivovány právě předsudečným jednáním. I přes tento fakt jsou zde ale většinou šťastní a snaží se zlepšit své podmínky pro život a dopřát svým potomkům větší šanci na kvalitní vzdělání.

I v tomto spěchu a budování nového života si neustále připomínají kým jsou a zachovávají své tradice. Využívají svého času pro pravidelné návštěvy Vietnamu a snaží se vštípit svým dětem tradiční hodnoty. Na základě provedených výzkumů tento kulturní střet nemusí být pro dítě vždy příjemný. I přes tento fakt si ale děti časem osvojí vietnamské tradice a chtějí je dále předávat. Bylo by určitě zajímavé výzkum zopakovat s nástupem další vietnamské generace a sledovat, jaké prostředky pro předávání tradic si respondenti výzkumu této práce vybrali. Zda-li vychovávali své děti podobně striktním způsobem, jakým byli vychováváni oni a nebo si dokázali najít mírnější a pro děti snesitelnější prostředky, jak předat tradiční vietnamské hodnoty v českém, či zkrátka v cizím prostředí.

V praktické části práce se také potvrdily důvody migrace první generace Vietnamců, i přes to, že to nebyl cíl práce. U všech respondentů rozhovorů šlo alespoň u jednoho rodiče především o ekonomické důvody. I přes to, že někdy Česká republika nebyla cílem jejich migrace, tak zde založili rodiny a na základě provedených rozhovorů jsou zde šťastní.

4. Literatura

BARŠA, P. & BARŠOVÁ, A. (2005) Od multikulturalismu k občanské integraci. Změny v západoevropských politikách integrace přistěhovalců. *Sociální studia* 2 (1): 49-66.

BITTNEROVÁ, D. & MORAVCOVÁ, M. (2006) *Etnické komunity v české společnosti*. Praha: Ermat. ISBN 80-903086-7-8.

BURDA, F. (2016). *Za hranice kultur*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 978-80-7325-402-5.

British Educational Research Association [BERA] (2018). *Ethical Guidelines for Educational Research, fourth edition, London*. Dostupné z: <https://www.bera.ac.uk/researchers-resources/publications/ethicalguidelines-for-educational-research-2018>.

BROUČEK, S. (2003). *Český pohled na Vietnamce (mediální obraz Vietnamu, Vietnamců a vietnamství)*. Praha: Etnologický ústav AV ČR. ISBN 80-85010-46-1.

ČERNÍK J. & PECHOVÁ E. a kol. (2006). *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: H&H Vyšehradská. ISBN 80-7319-055-9.

Děti mají jiné představy o uplatnění než rodiče. (2014). *Magazín pro národnostní menšiny* 1 (1).

DONOVAN R. & WILLIAMS A.M. (2015). Care-giving as a Canadian-Vietnamese tradition. *Health Soc Care Community* 23 (1): 79-87.

FERJENČÍK, J. (2010). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-367-6.

FREIDINGEROVÁ T. (2014). *Vietnamci v Česku a ve světě*. Praha: SLON. ISBN 978-80-7419-174-9.

GLOMBÍČEK, P. (2010). *Tradice a modernost- perspektivy dialogu*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity. ISBN 978-80-7368-788-5.

HENDL, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.

HLAVATÁ L. & IČO J. a kol. (2018) *Dějiny Vietnamu*. Praha: NLN. ISBN 978-80-7422-496-6.

HOUBLER. M. & HOUBLER D., (1997). *Konfucianismus*. Praha: NLN. ISBN 80-7106-190-5.

HUY Q. V. (2013) Acculturation and Intergenerational Relationships in Vietnamese American Families: The Role of Gender. *Asian American Journal of Psychology* 4 (2): 327-234.

JIRÁSKOVÁ, V. (2005). *Mezigenerační porozumění a komunikace*. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-86861-80-5.

KLIMEŠ, L. (1981). *Slovník cizích slov*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-608-81.

- KRUPKOVÁ, J. (1991). *Tradice a etnografie: K úloze tradice ve vývoji kultury*. Praha: Karolinum. ISSN 0567-8307.
- LACA S. (2013). *Výchova – rodina – hodnoty*. Brno: Institut mezioborových studií. ISBN 978-80-87182-32-1.
- LAMSER, V. (1966). *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Svoboda. Bez ISBN.
- LUI, P. (2015). Intergenerational Cultural Conflict, Mental Health, and Educational Outcomes Among Asian and Latino/a Americans: Qualitative and Meta-Analytic Review. *Psychological Bulletin* 141 (2): 404-446.
- MAREŠ P. & POTOČNÝ T. (2003). *Modernizace a česká rodina: sborník prezentací na sympoziu pořádaném ve dnech 15.-17. října 2003 Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně*. Brno: Barrister & Principal. ISBN 80-86598-61-6.
- MARTÍNKOVÁ, Š., (2010). *Vietnamská komunita v Praze*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy. ISBN 978-80-85394-72-6.
- MIOVSKÝ, M. (2006) *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.
- MURPHY R., (1989). *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: SLON. ISBN 80-85850-53-2.
- Museum Anthropology* 24(2/3): 6-11. Copyright ©2001 American Anthropological Association
- NAVAROVÁ, H. (1991). Analýza intergeneračních vztahů v současné rodině. *Pedagogika, časopis pro pedagogické vědy* 16 (4): 409-419:
- PETRUSEK, M. (2009). *Základy sociologie*. Praha: Akademie veřejné správy. ISBN 978-80-87207-02-4.
- PICKA, J. (2007). *Vietnam: země pod obratníkem Raka*. Olomouc: Poznání. ISBN 978-80-86606-65-1.
- ŘÍČAN, P. (1998). *S Romy žít budeme – jde o to jak*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-250-5.
- SCHEU H.C. & ASLAN E., a kol. (2011). *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium. ISBN 978-80-87284-07-0.
- SIROVÁTKA T. (2006). *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Brno: Albert. ISBN 80-7326-104-9.
- SOKOLÍČKOVÁ, Z. (2014). *Výzvy pro transkulturní komunikaci*. Ostrava: Moravapress. ISBN 978-80-87853-22-1.
- STRAUSS, A. & CORBINOVÁ, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert. ISBN 80-85834-60-X.
- ŠIŠKOVÁ, T. (2001). *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-648-9.

